

אב תשפ"ג / יולי 2023

המלצות ועדת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

לקידום מדעי הרוח

בשל המשבר הנוכחי במדעי הרוח בארץ ובעולם ומתוך הכרה עמוקה בחיוניותם של מדעי הרוח לעיצוב עולמו הפנימי של הפרט ולשמירה על חוסנה הרוחני של החברה, הקים נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים פרופ' דוד הראל, בנובמבר 2021, את הוועדה לקידום מדעי הרוח והעניק לה מנדט רחב.

הרכב הוועדה:

פרופ' עופר אשכנזי, חבר האקדמיה הצעירה

פרופ' מיכל בירן, חברת האקדמיה

פרופ' ישראל ברטל, חבר האקדמיה

פרופ' אבנר הולצמן, חבר האקדמיה

פרופ' סרג'יו הרט, חבר האקדמיה, יושב ראש החטיבה למדעי הרוח

פרופ' מרגלית פינקלברג, סגנית נשיא האקדמיה, יו"ר הוועדה

פרופ' יוסי שילה, חבר האקדמיה, החטיבה למדעי הטבע

המלצות ועדת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לקידום מדעי הרוח | אב תשפ"ג / יולי 2023

הוועדה קיימה פגישות עם נציגים של מוסדות וארגונים שפעולתם נוגעת להיבטים שונים של מדעי הרוח: דקני הפקולטות למדעי הרוח; ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך בתקופת פעילות הוועדה; ד"ר אשר רגן, ראש התחום מצוינות אקדמית ביד הנדיב; פרופ' רון מרגולין ופרופ' אבנר בן-עמוס, חברי צוות המומחים לנושא קידום לימודי הומניסטיקה במערכת החינוך של היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך; פרופ' איריס אידלסון-שיין, פרופ' יעל אלואיל, פרופ' ארז בן יוסף, ד"ר תאופיק דעאדלה, פרופ' מירי ימיני, פרופ' נועם מזרחי, ד"ר אהרן סיגל ופרופ' לטם פרי-חזן, נציגי מדעי הרוח באקדמיה הצעירה; מר ליאור פרלמן וד"ר סיגל נאור-פרלמן, מייסדי המיזם "דרך רוח"; פרופ' יריב פניגר וד"ר אדר כהן, יוזמי הרפורמה בבחינות הבגרות. כמו כן, נפגשו חברי הוועדה עם אנשי חינוך ותרבות הפועלים לקידום מדעי הרוח בישראל, כגון פרופ' ערן דולב והסופר מאיר שלו ז"ל, וקיימנו ישיבה עם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל.

על פי המנדט שהוענק לוועדה, הוטל עלינו לעסוק במגוון רחב של סוגיות הנוגעות למצבם של מדעי הרוח גם בתוך המסגרות הממסדיות הקיימות וגם מחוץ להן. לאחר מיפוי של תחומים שונים הגענו למסקנה כי הסוגיה המרכזית המשליכה על החברה הישראלית כולה היא מעמד הנמוך של מדעי הרוח במערכת החינוך והניתוק של זו האחרונה ממערכת ההשכלה הגבוהה. אי לכך בחרנו להתמקד בנושא הזה.

במהלך עבודת הוועדה הקדשנו זמן רב לעיון ברפורמה בבחינות הבגרות שקידמה שרת החינוך בזמן פעילות הוועדה, ד"ר יפעת שאשא ביטון. לפי דעת חברי הוועדה, הרפורמה הייתה עלולה להשפיע לרעה על מעמד מדעי הרוח בישראל. עמדתנו התקבלה במועצת האקדמיה, וגילוי דעת ברוח זו, אשר נוסח בידי חברי הוועדה, התפרסם באתר האקדמיה.

נוסף על זה הקדשנו תשומת לב רבה לממשק שבין הפקולטות למדעי הרוח לבין החינוך העל-יסודי. באופן פרטני יותר, הגענו למסקנה כי רצוי להגדיל את נתח בוגרי האוניברסיטאות בקרב המורים והמורות בבתי ספר תיכוניים: צעד זה עשוי גם להעלות את רמת ההוראה של מדעי הרוח בבתי הספר וגם להרחיב את אפיקי התעסוקה לבוגרי הפקולטות למדעי הרוח (ראו סעיף א1). כמו כן אנו מציעים לפקולטות למדעי הרוח, בעצה אחת עם משרד החינוך, לאמץ את המתווה "חוקר-חונך" (ראו סעיף א2 ואת הנספח)¹.

(1) המתווה נדון במועצת האקדמיה ובאספה הכללית והתקבל בחיוב.

נושאים נוספים שבהם עסקה הוועדה הם מיזמים להוראת מדעי הרוח הפועלים מחוץ למסגרת של מערכת החינוך הפורמלית; דרכים להגדלת מספר הסטודנטים למדעי הרוח; חיזוק מעמד של מדעי הרוח בתוך המוסדות להשכלה גבוהה. באשר לנושא החשוב של חיזוקו של המחקר האקדמי בתחום מדעי הרוח, נאמנות עלינו המלצותיה של תת-הוועדה למצב מדעי הרוח משנת 2022 בדוח מצב המדע, ששניים מחברי הוועדה הזאת נמנים עם מחבריו.

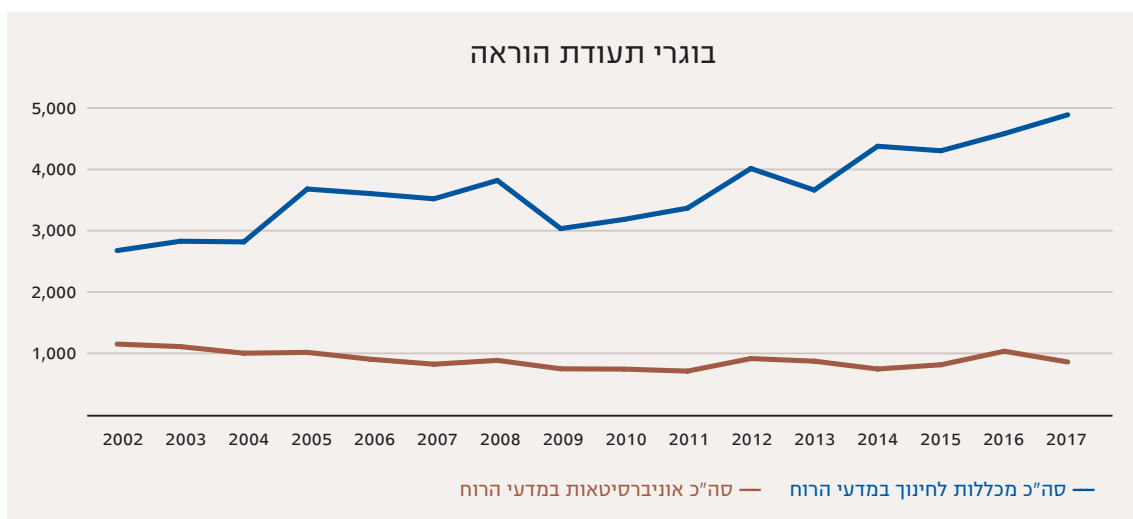
להלן הסיכום:

תחומי פעילות של הוועדה והמלצותיה

- א. חיזוק הוראת המקצועות ההומניסטיים במערכת החינוך.
- ב. חשיפת התלמידים להיקף, למגוון ולעושר של מדעי הרוח, נוסף על מקצועות ועל תכנים הנלמדים על פי תוכניות הלימודים הקיימות.
- ג. הגדלת מספר הלומדים לתואר ראשון בפקולטות למדעי הרוח והגדלת חשיפתם של הלומדים בפקולטות אחרות לתכנים של מדעי הרוח.

א. חיזוק ההוראה של המקצועות ההומניסטיים במערכת החינוך

1. בשנים האחרונות חלה ירידה במספר מקבלי תעודת הוראה במדעי הרוח באוניברסיטאות (התפתחות זו צוינה ונבחנה מבחינה סטטיסטית כבר בדוח מכון ון ליר "מצב מדעי הרוח בישראל" משנת 2016). מרבית הלומדים לתעודת הוראה כיום הם תלמידי המכללות, ותמונה זו משתקפת בגרף המבוסס על נתוני הלמ"ס:

יש לבחון מחדש את ההשלכות של מצב זה על מערכת החינוך כולה ועל עתיד הפקולטות למדעי הרוח באוניברסיטאות. נטייתן של האוניברסיטאות להתמקד בתלמידי מחקר, כלומר בתואר שני ושלישי, גובה מחיר כבד גם במצב תעסוקת בוגריהן (ראו סעיף ג2). בשנים האחרונות ניכר מאמץ של תוכניות אוניברסיטאיות להתמודד עם חיסרון זה בפיתוח תוכניות לימוד חדשות שבמרכזן העמקה והעשרה של ההכשרה המעשית. לצד התפתחויות אלה יש לציין את הצלחתן רבת השנים של תוכניות אוניברסיטאיות ייחודיות כמו "רביבים" (האוניברסיטה העברית בירושלים) ו"אופקים" (אוניברסיטת תל אביב), שם מושקע מלכתחילה מאמץ גדול יותר גם בהכשרה הפדגוגית.

המלצות: אנו ממליצים לחשוב על תוכנית רחבת היקף להגדלת נתח בוגרי האוניברסיטאות בקרב המורים והמורות בבתי הספר התיכוניים. מדובר בשינוי פנימי בתוך האוניברסיטאות, ואפשר להשיג אותו בקלות יחסית, בתמיכתם של הדקנים ושל הנהלות האוניברסיטאות. יש לעודד את הפקולטות למדעי הרוח לאמץ את הדגם של "רביבים" ו"אופקים". רצוי להתמקד בחוגים שהלימודים בהם נכללים במקצועות החובה בבתי הספר.

2. עם הבעיות שהובילו למשבר הנוכחי במדעי הרוח אפשר למנות את המעמד הנמוך של מדעי הרוח בעיני כלל החברה ואת הקושי של האקדמיה למנף את הפוטנציאל הרעיוני והתרבותי האדיר שלה לכדי השפעה ציבורית, חברתית וחינוכית. צמצום הפער בין האקדמיה לבין החברה הוא צו השעה, הן בשל התועלת שיכולה לצמוח מכך לחברה בישראל, והן בשל הצורך להתגבר על הערעור במעמדם של מדעי הרוח.

המלצות: אנו ממליצים לפקולטות למדעי הרוח, בעצה אחת עם משרד החינוך, לאמץ מודל שיאפשר לחוקרים צעירים לבחור במסלול ביניים: מסלול המשלב המשך עיסוק אינטנסיבי במחקר עם הוראה במסגרות מערכת החינוך העל-יסודית. עיקר ההצעה – לכוון קרן שתעניק מלגות ארוכות טווח לקבוצה של בוגרי ובוגרות דוקטורט. המלגות יינתנו בארבעה תנאים עיקריים: א. עבודה קבועה בבית ספר תיכון בהיקף ניכר; ב. עיסוק אינטנסיבי במחקר; ג. השתתפות מלאה ופעילה במסגרות חניכה ובסמינרים מטעם המסלול, שילוו את חברי הקבוצה בקביעות ויעסקו הן בצד המחקרי והן בצד החברתי-פדגוגי של עבודתם; ד. בתוכנית ישתתפו רק בתי הספר הממוקמים בפריפריה חברתית (ראו את המסמך המצורף). יש לציין כי תוכניות ברוח דומה הועלו גם בעבר, בדוח האקדמיה על עתיד מדעי הרוח (2006) ובכינוס של האקדמיה הצעירה שנערך בשנת 2017, והתגובות עליהן היו חיוביות, כולל ממשרד החינוך (ראו את הנספח). עובדה זו מעידה שקיים צורך אמיתי ביישום המודל "חוקר-חונך" הלכה למעשה.

ב. חשיפת התלמידים להיקף, למגוון ולעושר של מדעי הרוח, נוסף על מקצועות ועל תכנים הנלמדים על פי תוכניות הלימודים הקיימות

ביסוד ההצעה שתי הנחות יסוד:

1. חסרה חשיפה מספקת של התלמידים בבתי הספר היסודי והתיכון למגוון ולעושר של מדעי הרוח. מגוון המקצועות והתכנים בתוכניות הלימודים ההומניסטיים בבתי הספר מצומצם, ולא אחת חוויית הלימוד אינה מעשירה וחיובית אלא יוצרת אנטגוניזם כלפי המקצוע הנלמד, ועימו – לתחום מדעי הרוח בכלל. ייתכן שניתן לשפר מצב זה בגיוס מורים טובים יותר למערכת (ראו סעיף א), אך קיימות גם דרכים אחרות.

2. בתלמידי ישראל מצויים רבים שאכן ניתן לעורר בהם התעניינות בתחומים שונים של מדעי הרוח, והם יפיקו מלימודם תועלת וסיפוק – בתנאי שייחשפו לתחומים אלה ויכירו אותם במהלך לימודיהם. תקופת שהותם במערכת החינוך היא התקופה הקריטית שבה אפשר לעורר בהם את הרצון להמשיך ללמוד אותם תחומים כסטודנטים במערכת ההשכלה הגבוהה.

המלצות:

1. משרד החינוך יעודד העשרה בתחומים שונים של מדעי הרוח, כחוגים לאחר שעות הלימודים, שיתקיימו בבתי הספר ובמתנ"סים, או תוכניות וגופים הפועלים לקידום מדעי הרוח בקרב תלמידי בתי הספר בישראל (כגון "דרך רוח" או "רוח צעירה"). חוגים ותוכניות כאלה יכולים להיות מופעלים בידי חברי סגל אקדמי בכיר וזוטר (דוקטורנטים רבים ישמחו לעשות זאת), וכן בידי אנשי רוח, יוצרים ומומחים שאינם באקדמיה. חשוב להתחיל פעילות זאת בכיתות הנמוכות של בית הספר היסודי. נוסף על זה, חשוב לכלול מגוון תחומים ממדעי הרוח בתוכניות המחוננים והמצטיינים, שהמיונים להן מתחילים בכיתה ב.

2. האוניברסיטאות עצמן מקיימות מגוון פעילויות העשרה עבור תלמידי בתי הספר. קיימת שונות רבה בין האוניברסיטאות בסוגי הפעילות ובדרך ארגונה, החל מחוגי העשרה וכלה בהצטרפות של תלמידי תיכון ללימודים אקדמיים עם הסטודנטים יחד. תקצובן מבוסס בחלקו על מימון של המוסדות האקדמיים, ובחלקו – על תשלום של הורי התלמידים. מעיון בתוכניות אלה עולה כי רובן ככולן מכוונות למדעי הטבע ולמדעים המדויקים, ורק מיעוטן ממוקדות בתחום כלשהו במדעי הרוח.

ההצעה היא לבנות תוכנית ארצית לפעילות זאת, בחסות המל"ג. התוכנית תופעל באוניברסיטאות ובמכללות. ועדה במסגרת ות"ת תבחן, תאשר ותתקצב פעילות זאת, ותדאג במיוחד לקיומה בפריפריה ולא רק בקמפוסים בערים הגדולות (המכללות יכולות למלא תפקיד מרכזי בתוכנית כזאת). חלק מרכזי ברגולציה של תוכנית זו יהיה איזון בין מדעי הטבע למדעי הרוח והחברה. גם כאן הסגל האקדמי הזוטר יכול למלא תפקיד מרכזי. מומלץ גם להנהיג קורסי העשרה לתלמידים המוכשרים לשפות, שניתן לאתר אותם כבר בגיל צעיר, בתקווה שמקרב התלמידים האלה תבוא עתודה שתגיע למדעי הרוח.

ג. הגדלת מספר הלומדים לתואר ראשון בפקולטות למדעי הרוח והגדלת חשיפתם של הלומדים בפקולטות אחרות לתכנים של מדעי הרוח

1. היום מרבית הסטודנטים מגיעים ללימודים גבוהים כדי לרכוש ידע מקצועי שעליו יבנו את עיסוקם ואת פרנסתם, וזה ככל הנראה הגורם העיקרי לירידה החדה במספר הלומדים בפקולטות למדעי הרוח בעשורים האחרונים.² עם זאת רבים מהם חפצים לקנות השכלה כללית בתחום מדעי הרוח, לבד מהתחום המקצועי.

המלצות: אוניברסיטאות המחקר ורוב המכללות מציעות היום הקבצי קורסים מיוחדים במדעי הרוח המיועדים לתלמידי כל הפקולטות. בד בבד עם פעילות מבורכת זו המוסדות להשכלה גבוהה יעודדו מסגרות דו-חוגיות שיאפשרו לסטודנטים לרכוש תואר כפול – בתחום ה"מקצועי" ובתחום כלשהו ממדעי הרוח. בדרך זאת תושג הגדלת מספר הסטודנטים הלומדים לתואר ראשון פורמלי במדעי הרוח. במוסדות להשכלה גבוהה יוגדרו תוכניות מיוחדות עבור הסטודנטים במסלול זה, ויוקם שירות ייעוץ ייעודי לסטודנטים המעוניינים ללמוד בו. למעוניינים תינתן האפשרות לפרוס את הלימודים על פני שנה נוספת על המקובל בתחומים הנלמדים. רעיונות דומים כבר הועלו בדוח האקדמיה על עתיד מדעי הרוח משנת 2006 והתגבשו בתור הצעות קונקרטיות גם בדוח ועדת המל"ג על מצב מדעי הרוח ("ועדת שיין") וגם בדוח של תת-הוועדה, אשר היה חלק מדוח מצב המדע של האקדמיה (2019). שמחנו ללמוד שתוכנית ברוח זו נדונה לא מזמן גם בוועדה לקידום מדעי הרוח מטעם מל"ג-ות"ת ("תוכנית המאה"). נראה אפוא שמדובר בצו השעה, ואנו ממליצים למוסדות להשכלה גבוהה לפתח את מסגרות הלימודים הללו בהקדם האפשרי.

(2) על פי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיעור הסטודנטים במדעי הרוח ירד מ-23.3% ב-1983/84 עד ל-7.7%

ב-2016/17, ראו "מדעי הרוח בהשכלה הגבוהה בישראל, תשל"ז-תשע"ז (1976/7-2016/17)"

<https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2018>

המלצות ועדת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לקידום מדעי הרוח | אב תשפ"ג / יולי 2023

כמו כן אנו מציעים לאפשר לסטודנטים מכל הפקולטות (כולל הפקולטה למדעי הרוח) לקחת קורסים עודפים במדעי הרוח. מי שלומד תוכנית מלאה יוכל להירשם גם לקורס או לקורסים המוצעים בפקולטה למדעי הרוח בלי לשלם עליהם שכר לימוד. אפשר למתג את הקורסים הללו כמקור להנאה, להעשרה ולהרחבת אופקים.

2. אחת הסיבות לירידה במספר הלומדים בפקולטות למדעי הרוח היא הקושי למצוא תעסוקה לאחר קבלת התואר. הבעיה הזאת החריפה במיוחד עם מעבר מרבית הלומדים לתעודת הוראה למכללות לחינוך (ראו סעיף א1). נוסף על זה, אין פתיחות מספיקה מצד גופים ממלכתיים וציבוריים לקליטת בוגרי הפקולטות למדעי הרוח אשר יכולים להשתלב בהצלחה בשוק עבודה זה.

המלצות: מומלץ לחשוב על תוכנית רחבת היקף להגדלת נתח בוגרי האוניברסיטאות בקרב המורות והמורים בבתי הספר (ראו סעיף א1). כמו כן מומלץ ליזום בתוך האוניברסיטאות תוכניות ייעוץ לקראת קליטתם של בוגרי הפקולטות למדעי הרוח בגופים ממלכתיים וציבוריים.

סיכום

המשבר הנוכחי במדעי הרוח אינו ייחודי לישראל. עם זאת יש להביא בחשבון שבאירופה ובארצות הברית נהוג להבחין בין מדעי הרוח האקדמיים למדעי הרוח הציבוריים – academic humanities ו־public humanities. בעוד אלה הולכים ומצטמצמים, אלה פורחים.³ האנשים המתחזקים את מדעי הרוח הציבוריים הם לא בהכרח אנשי האקדמיה אלא אנשים משכילים באופן כללי, רובם בוגרי החינוך ב־Liberal Arts. בהיעדר כמעט מוחלט של מסגרות דומות להשכלה הומניסטית־ליברלית, התחום של מדעי הרוח הציבוריים בישראל אינו מפותח די הצורך. לפיכך הסוגיה החשובה מן הבחינה החברתית היא לא רק כמה סטודנטים יירשמו לפקולטות במדעי הרוח בשנה הנתונה אלא גם כמה רופאים, מהנדסים, רואי חשבון ואנשי היי־טק יהיו אנשים משכילים בעלי אינטרסים תרבותיים ורוחניים רחבים. מכאן הדגש ששמה הוועדה על חיזוק המקצועות ההומניסטיים במערכת החינוך ועל העלאת יוקרתם של המקצועות הללו בתודעה הציבורית.

(3) ראו את הגיליון המיוחד של הביטאון של האקדמיה האמריקאית לאומנויות ולמדעים שראה אור בקיץ 2022: Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences. The Humanities in American Life: Transforming the Relationship with the Public. Summer 2022.

המלצות ועדת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לקידום מדעי הרוח | אב תשפ"ג / יולי 2023

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, שעל פי חוק מייעצת לממשלה ולכנסת בנושאי מדע, אמורה בעת הזאת להביא לפני גופים אלה את דברה בנושא תיעדוף מדעי הרוח, בצירוף הצעות מעשיות. דוח הוועדה הזאת אמור להוות בסיס לכך.

אנו מודים לפרופ' רון מרגולין, יו"ר צוות המומחים לנושא קידום לימודי הומניסטיקה במערכת החינוך של היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך, לגב' רננה פרזנצ'בסקי אמיר, מנהלת היוזמה, לד"ר ירדן ניב, מנהל דוח מצב המדע, ולגב' גליה פינצי, המנהלת הכללית של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, על תרומתם לדוח זה. עבודת הוועדה לא הייתה מתאפשרת ללא תמיכה מנהלתית ואחרת, כולל איסוף נתונים, של גב' סימה דניאל, המנהלת של החטיבה למדעי הרוח של האקדמיה, ושל גב' זיוה דקל, המתאמת המנהלתית של החטיבה, אשר ליוו את פעילות הוועדה על כל שלביה.

דוח שאושר במועצת האקדמיה באב תשפ"ג / יולי 2023

עריכת לשון: יהודית (דיתיק) ידלין

עיצוב: נאוי קצמן

© כל הזכויות שמורות לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

שילוב מחקר אקדמי והוראה במערכת החינוך: מתווה ראשוני של מסלול לחוקרים בראשית דרכם ("חוקר-חונך")

רקע

עם הבעיות שמובילות ליצירתו של המשבר הנוכחי במדעי הרוח אפשר למנות את הקושי של האקדמיה למנף את הפוטנציאל הרעיוני והתרבותי שלה לכדי השפעה ציבורית וחברתית בעלת ממד עכשווי (בשונה מתרומתו הסגולית הכללית, ארוכת הטווח, של המחקר במדעי הרוח לחברה ולתרבות). אנו מניחים כי צמצום הפער בין האקדמיה לבין החברה הוא צו השעה, הן בשל התועלת שיכולה לצמוח מכך לחברה בישראל והן בשל הצורך להתגבר על ערעור מעמדם של מדעי הרוח.

עיקרי המתווה

אנו מבקשים להציע מודל שיאפשר לחוקרים מצטיינים לבחור במסלול ביניים – מסלול המשלב המשך עיסוק אינטנסיבי במחקר עם הוראה במסגרות מערכת החינוך העל-יסודית. עיקר ההצעה הוא לכונן קרן שתעניק מלגות ארוכות טווח לקבוצה של בוגרי ובוגרות דוקטורט מצטיינים. המלגות יינתנו בתלות בארבעה תנאים עיקריים: א. עבודה קבועה בבית ספר תיכון בהיקף ניכר; ב. עיסוק אינטנסיבי במחקר; ג. השתתפות מלאה ופעילה במסגרות חניכה ובסמינרים מטעם המסלול שילוו את חברי הקבוצה בקביעות ויעסקו הן בצד המחקרי והן בצד החברתי-פדגוגי של עבודתם; ד. בתוכנית ישתתפו רק בתי הספר הממוקמים בפריפריה החברתית.

סביר להניח שבשילוב התשלום על העבודה בהוראה יוכלו המשתתפים לקבל שכר חודשי ראוי. לפי חלוקת הזמן בין המחקר להוראה תינתן המלגה או כתשלום קבוע בסך של כ-6,000 ש"ח לחודש (חלוקה שווה של הזמן) או כהשלמה למשכורת שיקבל חוקר-חונך מבית הספר לפי היקף הזמן שיקדיש להוראה. בשלב הראשון של ביצוע המתווה יוענקו המלגות לכעשרה משתתפים ומשתתפות (והכוונה היא לבחור עשרה משתתפים ומשתתפות נוספים מדי שנה). משך המלגה יעלה על משכה של מלגת בתר-דוקטורט ממוצעת ויאפשר יציבות תעסוקתית וכלכלית יחסית למשך כשבע שנים.

תרומתו המשוערת של המתווה

מתווה זה יציע מסגור חדש לשילוב מזין ומפרה של מחקר עם עשייה חינוכית וישמש מנוף לסגירת הפער בין המרכז לפריפריה. כמו כן יישום המתווה יעזור לבתי הספר להתמודד ביעילות עם האתגרים שמציבים בפניהם השינויים במערך בחינות הבגרות.

אשר לאקדמיה, המתווה יוכל להתמודד עם כמה מהבעיות העיקריות שניצבות בימים אלה בפני מדעי הרוח: קושי לשתף את הקהל הרחב בהישגי המחקר ובערכו החברתי והתרבותי; הצטמצמות העניין בלימודי הומניסטיקה במסגרות פורמליות; היעדר הזיקה בין מערכת ההשכלה הגבוהה למערכת החינוך.

ואשר למערכת החינוך, המתווה יזמן לה מורים מצטיינים, בעלי הכשרה חינוכית ואקדמית, שיהיו פגיעים פחות לבעיות המקשות את השתלבותם של מורים חדשים ומוכשרים במערכת: שכר נמוך; עומס יתר בתוך בית הספר; היעדר חניכה ומסגרת תומכת. אפשר להניח שהצלחת התוכנית והרחבתה יעודדו מורים מצטיינים לשאוף להשתלב בעשייה מחקרית, ולא פחות מכך – יהיה בה כדי למשוך מועמדים רציניים ללימוד מקצועות הומניסטיים כדי להשתלב בהוראה תיכונית ובמחקר. אנו סבורים כי תהליכים אלו יעלו את מעמדם ויוקרתם של מדעי הרוח וימנעו את המשך הפגיעה בהם.

הערכת תקציב

כל משתתף ומשתתפת יקבלו מלגה שנתית בת 72,000 אלף ש"ח. לצד זאת צפויות הוצאות שכר עבור הליווי האקדמי והאדמיניסטרטיבי של התוכנית ועבור ההדרכה הפדגוגית של המשתתפים והמשתתפות בה. ההוצאות השנתיות עבור המחזור הראשון צפויות להיות בשווי של כ-900,000 ש"ח. אל המחזור הבאים יתקבלו כעשרה מועמדים ומועמדות בשנה. לפיכך מהשנה השביעית ואילך ידרוש ביצוע המתווה מימון של כ-6,000,000 ש"ח בשנה (כ-5,000,000 ש"ח למלגות וכמיליון לליווי אקדמי ופדגוגי).

המתווה מבוסס על הצעה שהגישו ד"ר אלכס ולדמן (אוניברסיטת תל אביב) וד"ר עודד כהן (אוניברסיטת חיפה). אנו מודים גם לד"ר ניר מיכאלי, הרקטור של מכללת "אורנים", על עיון במסמך ועל הערותיו המועילות. ראוי לציין כי הצעות ברוח דומה הועלו גם בדוח האקדמיה על עתיד מדעי הרוח משנת 2006 וגם בכינוס "מדעי הרוח, האוניברסיטאות ובתי הספר", שערכה האקדמיה הצעירה בשנת 2017:

<https://www.academy.ac.il/Index3/Entry.aspx?nodeId=769&entryId=18782>

<https://www.youtube.com/watch?v=MbY7zAW3-VI&list=PLRXul2qylCISWiXnisrhWDLZBmhRQpRBJ&index=6>

<https://www.youtube.com/watch?v=ICSqRN76EYo&list=PLRXul2qylCISWiXnisrhWDLZBmhRQpRBJ&index=5>